

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ Α΄ ΣΕΙΡΑΣ

Μάθημα: ΛΟΓΙΚΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ Β΄ Λυκείου (κωδ. μαθήματος: Β073)

Σημείωση: Όπου «σ.» η σελίδα αναφέρεται στο βιβλίο: Στ. Βιρβιδάκης, Βασίλης Καρασμάνης, Χαρ. Τουρνά, *Αρχές Φιλοσοφίας*, Β΄ Γενικού Λυκείου ΥΠΔΒΘ, Αθήνα, ΙΤΥΕ- «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» 2012, όπου «σ.*» η σελίδα αναφέρεται στο βιβλίο: Θεοδόσιος Ν. Πελεγρίνης, *Αρχές Φιλοσοφίας*, Β΄ Ενιαίου Λυκείου, ΥΕΠΘ-ΠΙ, Αθήνα, ΟΕΔΒ 2002 και όπου «σ.**» η σελίδα αναφέρεται στο βιβλίο: Διον. Αναπολιτάνος, Δημ. Γαβαλάς, Απ. Δέμης, Κων. Δημητρακόπουλος, Βασ. Καρασμάνης, *Λογική. Θεωρία και Πρακτική. Γ΄ Ενιαίου Λυκείου. Θετική και Θεωρητική Κατεύθυνση. Μάθημα Επιλογής* [Βιβλίο Μαθητή], ΥΕΠΘ-ΙΕΠ, Αθήνα, ΙΤΥΕ-«ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» 2012.

ΜΕΡΟΣ Α΄ (Μονάδες 2Χ10=20)

A1.

1. γ (σ. 50)
2. δ (σ.* 15)
3. α (σ.* 22-23)
4. ε (σ.* 14)
5. β (σ. 82)

A2.

- α. Σ (σ. 16)
- β. Σ (σ.** 30)
- γ. Σ (σ. 84)
- δ. Σ (σ. 37)
- ε. Λ (σ.* 20)

ΜΕΡΟΣ Β΄ (Μονάδες 4Χ10=40)

B1. Η «Θεωρία της αντιστοιχίας» για την αλήθεια υποστηρίζει ότι αν το περιεχόμενο μίας πρότασης που εκφράζει κάποια πεποίθησή μας, αντιστοιχεί πλήρως στη φύση των πραγμάτων και στις μεταξύ τους σχέσεις, τότε η πρόταση είναι αληθής, διαφορετικά είναι ψευδής. Μία τέτοια άποψη δέχεται ότι στον νου μας σχηματίζεται, κατά κάποιο τρόπο, ένα αντίγραφο των αντικειμενικών δεδομένων του κόσμου, οπότε η πρόταση που αντιστοιχεί σε αυτά τα δεδομένα είναι αληθής. Για παράδειγμα, αν πιστεύουμε ότι «ο Γιάννης είναι στο δωμάτιό του και διαβάζει» και πράγματι ο Γιάννης είναι στο δωμάτιό του και διαβάζει, τότε η πεποίθησή μας είναι αληθής (βλ. σ. 44-45).

B2. Ο Θαλής υποστήριξε ότι η αρχή του κόσμου είναι το νερό. Οδηγήθηκε σε αυτήν την υπόθεση, ακολουθώντας τον ορθολογικό τρόπο σκέψης, αφού η θεωρία του στηρίχθηκε στην παρατήρηση και τη λογική δύναμη του νου του ανθρώπου και όχι στον μύθο ή σε μεταφυσικές ή θεολογικές υποθέσεις. Μάλλον θεώρησε ότι, εφόσον όλα τα πράγματα είναι συνθέσεις των τεσσάρων στοιχείων της φύσης (νερό, φωτιά, αέρας και γη), η αρχή του κόσμου θα πρέπει να είναι ένα εξ αυτών και πιο συγκεκριμένα το πλεονάζον στοιχείο της φύσης, το οποίο είναι το νερό (βλ. σ.* 12-13).

B3. Σύμφωνα με τους εμπειριστές η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως ή και αποκλειστικά από τις αισθήσεις. Η αφετηρία της συνίσταται στην καταχώρηση, την αποτύπωση στον νου, μέσα από την αισθητηριακή αντίληψη, των «στοιχειωδών δεδομένων» του κόσμου που μας περιβάλλει. Η καταχώρηση αυτή, όταν πραγματοποιείται, είναι στιγμή δημιουργίας στοιχειωδών πεποϊθήσεων ή ιδεών, απλών δηλαδή παραστάσεων αυτών των δεδομένων. Ανεξάρτητα από την αντίληψη για το τι αποτελεί στοιχειώδες δεδομένο, η αντίστοιχη στοιχειώδης πεποϊθήση που το καταχωρίζει ή το αποτυπώνει στον νου είναι η ζητούμενη θεμελιώδης και πρωταρχική γνώση. Η στοιχειώδης πεποϊθήση θεωρείται ότι εμποτίζεται με γνώση από τη δυνατότητα αυτής της άμεσης επαφής με την πραγματικότητα κατά τη στιγμή της καταγραφής αισθητηριακών εντυπώσεων (βλ. σ. 81).

B4. Σύμφωνα με τη Λογική, χαρακτηρίζουμε «αληθή» κάθε αποφαντική πρόταση, η οποία περιγράφει μία πραγματική κατάσταση του κόσμου μας. Για παράδειγμα, η πρόταση «Η Κύπρος είναι νησί» είναι μία αληθής πρόταση, αφού περιγράφει μία πραγματική κατάσταση του κόσμου μας. [Μονάδες 5] Χαρακτηρίζουμε «ψευδή» κάθε αποφαντική πρόταση, η οποία περιγράφει μία μη υπαρκτή κατάσταση των πραγμάτων. Για παράδειγμα, η πρόταση «Η πρωτεύουσα της Κύπρου είναι το Παρίσι» είναι μία ψευδής πρόταση, αφού περιγράφει μία μη-πραγματική κατάσταση (μία μη υπαρκτή κατάσταση των πραγμάτων) του κόσμου μας [Μονάδες 5] (βλ. σ.** 29).

ΜΕΡΟΣ Γ' (Μονάδες 2Χ20=40)

Γενικές Οδηγίες

Γ1. Οι μαθητές θα πρέπει να αναφερθούν στα ακόλουθα σημεία:

(i) Δεσμώτες: συμβολίζουν τους ανθρώπους που ζουν στον αισθητό κόσμο και είναι παραδομένοι στις αισθήσεις. Βλέπουν τις σκιές των πραγμάτων και έχουν την εντύπωση ότι βλέπουν τα ίδια τα πράγματα. Έχουν εθισθεί στις απατηλές παραστάσεις των αισθητών πραγμάτων, χωρίς να το ξέρουν. Σε καμία περίπτωση δεν αντιλαμβάνονται ότι οι ιδέες είναι τα αληθινά όντα. [Μονάδες 7]

(ii) Έξω κόσμος: συμβολίζει τον κόσμο των ιδεών (που είναι αιώνιος και αμετάβλητος), ο οποίος προσεγγίζεται με τον νου. Σε αυτόν τον κόσμο ανήκουν οι άνθρωποι που έχουν καταφέρει μέσα από τον αγώνα τους να απεμπλακούν από τις αισθήσεις και από την οποιαδήποτε πλάνη και γνωρίζουν πλέον την αλήθεια. [Μονάδες 7]

(β) Το μήνυμα του μύθου του σπηλαίου είναι διαχρονικό, αφού αφορά στον κάθε άνθρωπο κάθε εποχής. Παντού και πάντοτε υπήρχαν (και θα υπάρχουν όπως φαίνεται) δεσμώτες, άνθρωποι δέσμιοι, που χωρίς να το αντιλαμβάνονται ζουν μέσα στο ψέμα, την πλάνη, δέχονται αδιαμαρτύρητα και παθητικά τα πάντα, χωρίς να αμφισβητούν και χωρίς να σκέφτονται. Ως αποτέλεσμα αυτού, δεν κατορθώνουν να φθάσουν στην αλήθεια (βλ. επίσης σ.* 28 και σ. 36-37). [Μονάδες 6]

Γ2. Οι μαθητές οφείλουν να αναφερθούν στα ακόλουθα σημεία:

(α) Το συγκεκριμένο παράθεμα αναφέρεται στην ατομική θεωρία του Δημόκριτου. Σύμφωνα με την εν λόγω θεωρία, κάθε υλικό αντικείμενο μπορεί να τμηθεί σε μικρότερα κομμάτια, τα οποία, με τη σειρά τους, μπορούν να τμηθούν σε μικρότερα κομμάτια κ.ο.κ. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή έχει ένα όριο. Δηλαδή, θα καταλήξουμε κάποτε σε ορισμένα σωματίδια που δεν θα μπορούν να τμηθούν σε μικρότερα σωματίδια. Τα σωματίδια αυτά τα ονόμασε άτομα (από το «α» στερητικό και το ρήμα «τέμνω»). Τα άτομα αυτά, από τα οποία συγκροτείται κάθε υλικό σώμα, λόγω του κενού που υπάρχει ανάμεσά τους, βρίσκονται σε διαρκή κίνηση. Μέσα από τις αλληπάλληλες συγκρούσεις τους, σχηματίζονται καινούριοι συνδυασμοί και νέες μορφές σωμάτων. [Μονάδες 10]

(β) Η συγκεκριμένη θεωρία συνδυάζει δύο απόψεις αντίθετες μεταξύ τους: αυτήν του Ηράκλειτου και αυτήν του Παρμενίδη. [Μονάδες 2]

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη θεωρία του Δημόκριτου:

(i) τα άτομα, αφού δεν μπορούν να τμηθούν περαιτέρω, παραμένουν αναλλοίωτες οντότητες. Η θέση αυτή ικανοποιεί το αίτημα του Παρμενίδη για τη σταθερότητα. [Μονάδες 4]

(ii) η ακατάπαυστη-αέναη κίνηση των ατόμων, δημιουργεί νέους ποικίλους συνδυασμούς. Η θέση αυτή ικανοποιεί το αίτημα του Ηράκλειτου για την αέναη μεταβολή στον κόσμο (βλ. σ.* 19-20 και σ.* 15-19). [Μονάδες 4]